

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל



הרב יצחק יוסף שליט"א



בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת אחרי מות תשפ"ד

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

להיות מודעים לכוחות שבנו!

חמורים ביותר, הרחוקים מהם ביותר? אלא התשובה פשוטה ונפלאה: באדם טמון כח מיוחד, כח של התנגדות - 'פרנציפ' - דווקא לא! ומתי כח זה מתעורר באדם? הנה, כאשר מאן דהו ינסה להכתיב לאדם לעשות מעשה ללא שיבקש ממנו בנעימות, האדם יגייס את כל כוחותיו בכדי להביע התנגדות, הוא ילחם בכל מאדו, גם אם יגרם לו הפסד מכך, הוא לא יוותר, הוא לא יתן לזולתו את ההנאה שהוא עושה מה שהוא אמר לו לעשות.

הדוגמא הנפלאה ביותר לדבר זה, מצינו בהגדה של פסח, שם נאמר שהבן הרשע שואל: 'מה העבודה הזאת לכם?'. מציע בעל ההגדה להשיב לבן זה: 'אף אתה הקהה את שיניו ואמור לו: 'בעבור זה עשה ה' לי - לי ולא לך, ואף אילו הוא היה שם לא היה נגאלי'.

הבה נתבונן. האם זהו הזמן להכות לבן הרשע את השיניים, הרי אנו מבקשים שישב עמנו בליל הסדר ויהיה שותף בסיפור יציאת מצרים. אם כן, מהי הכוונה 'אף אתה הקהה את שיניו'?

אלא התשובה נפלאה. הבן הרשע הוציא את עצמו מן הכלל ואנו מבקשים להחזיר אותו. וכיצד נעשה זאת? חכמים מלמדים אותנו יסוד נפלא.

הדרך הקלה והקצרה לעורר אדם שאינו שומר מצוות למסורת אבותיו, היא, לומר לו: 'אתה לא יהודי, אסור לך לשמור שבת!' כאשר יצא חוק שכזה שאסור להילווים לשמור שבת, הם דווקא ילחמו על שמירת השבת. ולמה? משום שהוא יאמר לך: 'אתה, ולא מאה כמוך, ולא אף אחד אחר, יאמר לי 'לא לשמור שבת'. שבת זו הזכות שלי, נקודה! כך בליל הסדר אנו אומרים לו: 'אילו היית שם לא היית נגאלי' במשפט זה השיניים שלו מחמיצות הוא נבהל מיד ומשיב: 'אתה יודע מי אני? סבא שלי היה רב גדול ואבא שלי היה חכם מפורסם, אילו הייתי בזמן יציאת מצרים הייתי מן הראשונים יוצא'.

הרי לנו, כי כח ההתנגדות הטמון באדם הינו גדול ביותר.

מכאן נבין מה ההבדל בין עם ישראל במצרים לבין עם ישראל בארץ ישראל.

הנה, כאשר היו במצרים, הם ידעו היטב כי המצרים מבקשים לרחק אותם מכל שמץ הקרוב למסורת אבותיהם, לכך נלחמו על עקרי היהדות 'אנו לא

בפרשה אנו קוראים על סדר עבודת יום הכיפורים, זוכים לטעום מעט כיצד היה מתנהל בבית המקדש היום המרומם בשנה. השמחה הגדולה גוברת כאשר אנו שומעים את הפסוק המבטיח: 'כי ביום הזה יכפר עֲלֵיכֶם פֶּטָרָה אֲתֶכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ'.

והנה, אחר ביאור עבודת היום כמעט בפרוט מדוקדק, התורה ממשיכה לצוות את עם ישראל בציווים נוספים.

כפי המשוער, אחר מצוות יום הכיפורים, כאשר עם ישראל נטהר מן העוונות, מן הראוי לצוות על מצוות נשגבות: תלמוד תורה, אהבת ה' וכו' מצוות מיוחדות. אלא, שנותן התורה חושב אחרת, הוא מצווה את היהודי להישמר מאיסורי ערווה, ולא רק 'אשת עמיתך' אלא אף מן העריות הרחוקות יותר מלב האדם, כגון: כלתך, אשת אביך, משכב זכר ומשכב בהמה רח"ל.

והשאלה: אחר הדרגה הגבוהה שהיהודי מגיע אליה בצאת יום הכיפורים, האם אלו הציווים שנותרו לצוותו, להימנע ממעשים מגונים, שאף נראה כי הפחות שבמעמך ישראל רחוק מהם, מה הקשר?

עוד נשאל. כידוע, בימים ההם, מקור התועבה והטומאה שבעולם היו המצריים, ספונים תוך נ' שערי טומאה. והנה אבותינו הקדושים - עם ישראל, התגוררו לא פחות מאשר תוך עמק הטומאה, ולא יום או יומיים שנה שנתיים, אלא מאתיים ועשר שנים. ולשמחתנו, הקב"ה מעיד על כלל ישראל - 'שבטי יה עדות לישראל' - דהיינו, כאשר נספרו למשפחותם לבית אבותם נקראו משפחת 'חונך' - 'החנוכי'; 'פלוא' - 'הפלואי', כך בשם כל משפחה ניתנו אותיות י"ה המרמזות שכולם היו כשרים ולמרות כל הטומאה, אין אחד מעם ישראל שנכשל בעריות וכך מדגיש המדרש: (שהש"ר רבה פ' ד ועוד) רבי הונא בשם בר קפרא אמר בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שינו את שמם, ולא שינו את לשונם, ולא אמרו לשון הרע, ולא נמצא בהן אחד פרוץ בערוה. אלא אחת הייתה ופרסמה הכתוב.

על כן, חשבון פשוט. אם עם ישראל בארץ מצרים הפרוצה ביותר, בהיותם עבדים וכידוע 'עבדא בהפקירא נחא ליה' ואף גם זאת לא נכשלו באיסור ערווה כלל, גברים ונשים גם יחד. אם כן, כאשר יהיו בארץ הקודש הייתכן שיעשו ככל תועבת הארץ ההיא?! על כן, מדוע לצוותם על איסורים

המשך בעמ' 3

להקדשת העלון לברכה הצלחה
ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם
היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il
ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

לשאלות בהלכה חייגו
02-5408030
משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה



נשאלו בקו

הרב אלון בן שובת

שאלה

האם איסור תספורת בחול המועד ובספירת העומר הוא רק בראש, או גם בכל הגוף?

תשובה

הנה לענין חול המועד השולחן ערוך סימן תקלא סעיף ח כתב: כל אדם מותר ליטול שפה בחול המועד. והיינו אפילו כשאינו מעבב האכילה וכמו שכתב המשנה ברורה ס"ק כא בשם האחרונים, והטעם מבואר בשער הציון אות טו דעל ידי גידול שפה לא יהיה מנוול ועל כן לא הכריחוהו לגלחו מערב יום טוב, ומכל מקום צריך לומר דזה נקרא יפוי ויקון הגוף וצורך המועד דאי לאו הכי יהיה אסור מטעם מלאכת גוזה בחול המועד.

והמגן אברהם בס"ק יב הביא מש"כ ליקוטי פרדס, שיער שבמקום הקזת דם מותר להעביר בתער בחול המועד לפי שהקזת דם עיקר פיקוח נפש הוא ואפילו בשבת שרי, כל שכן בחול המועד ע"כ. וכתב ע"ז המ"א דמשמע מדבריו שמי שיש לו מכה שאינה פיקוח נפש אסור לגלח השיער כדי להניח הרטיה, וצריך לומר שסובר הגילוח שפה אסור אם אינו מעבב האכילה, אבל לדידן דק"ל שמוותר בכל גוונא, אם כן כל שכן לצורך מכה.

ובשער הציון טו כתב וז"ל: ממגן אברהם משמע דכל האיסור הוא רק בגילוח הראש אבל בשאר איברים מותר לספר, וצריך עיון קצת.

ולכאורה יש להביא ראיה לאסור מדברי השולחן ערוך בסימן תקמו סעיף ה: עושה אשה כל תכשיטיה במועד וכו' ומעברת שיער מבית השחי ומבית הערוה בין ביד בין בכלי, והיינו על אף שאסורה בתספורת בשיער ראשה וכמו שכתבו כן הגר"א והפרי מגדים, וכ"כ במשנה ברורה ס"ק טז, מכל מקום בשיער הגוף התיירו, והטעם שלא גזרו בזה שמה תכנס לרגל מנוולת, כתב הריטב"א (מו"ק ח:): כיון שהקישוט הוא דבר הצריך בכל יום ויום, ועוד שאין דרך הנשים להשהות קישוטיהן.

ולפי זה שיער הגוף באיש יהיה אסור דוקא באשה התיירו דהוא דבר הצריך להן כל יום ויום וגם אין דרכן להשהות קישוטיהן משא"כ באיש.

ועוד דאף באשה לא התיירו אלא בנשואה אבל ברוקה כתב המור וקציעה דאין להקל לה, וכ"פ בחזון עובדיה יום טוב עמוד ריא הערה קיא.

אלא שהמגן אברהם הנ"ל שהתיר גילוח בשאר הגוף כתב שכן משמע מסימן תקמו ס"ה, והדברים צריכים ביאור.

וצריך לומר דאף מגן אברהם לא התייר גילוח הגוף אלא במקום צורך אמיתי כגון לגלח במקום המכה, וכל כוונתו להשיג על הליקוטי פרדס שלא התייר אלא במקום פיקוח נפש, ועל זה מביא ראיה מגילוח הגוף בנשים דאצלן ודאי הוא צורך רב וכדברי הריטב"א דדרכן לגלח כל יום ויום,

המשן בעמ' 3



הלכה לעשה

הרב יגאל אלון

מונה בשליח למכור חמץ ושכח למכור

ראובן התמנה לשליח למכור את אוסף בקבוקי הויסקי של שמעון שהוא אספן בקבוקי וסקי עתיקים שמוערך בכמה עשרות אלפי שקלים, ובאמצע הפסח נזכר ראובן שהוא לא מכר את החמץ, האם ראובן שלא ביצע את השליחות שהוטלה עליו חייב לשלם על בקבוקי הויסקי שהפסיד לשמעון.

תשובה: קשה לחייב את השליח, שכן הוא יכול לטעון קים לי כדעות שאומרות שויסקי הוא זיעת חמץ ולא חמץ גמור כדעת המשנ"ב. כמו כן יש לפטור את החמץ מטעמים נוספים כמו שכתבתי בתוך התשובה.

והנה בסוגיית שליח שפשע יעוין בגמ' ב"מ (עג:): אמר רב חמא האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למיזבן ליה חמרא ופשע ולא זבין ליה - משלם ליה כדקא אזיל אפרותא דזול שפט וכו', הני מילי בין סתם אבל בין זה לא. מי יימר דמזבני ליה ניהליה, רב אשי אמר אפי' יין סתם נמי לא, מאי טעמא אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא.

בתוספתא (ב"מ פ"ד ה"א) מובא הנותן מעות לחבירו ליקח בהם פירות למחצית שכר, ובאחרונה אמר לו לא לקחתי אין לו עליו אלא תרעומת. ובירושלמי (ב"מ פ"ה ה"ג) מדייק מזה אמר רב יצחק הדא אמרה המבטל כיס חבירו אין לו עליו אלא תרעומת. יוצא מכאן לכאורה שרק תרעומת יש על השליח אבל לא חיוב תשלומין.

ולכאורה אולי יש לפטור לגמרי מדין היזק שאינו ניכר, וכך לכאורה ניתן לראות מדברי המגן אברהם (או"ח, תמו, סק"ה) אחרי שכתב שאם פשע השומר ולא מכר את החמץ חייב לשלם וראייתו משומר חינום שהיה יכול להציל ברועים ובמקלות ולא הציל חייב גם כאן היה על השומר למכור לפני זמן איסורו, הוסיף המג"א ומיהו אם החמץ בעין אפשר לומר לו הרי שלך לפניך וכן משמע בב"ק (מה). והטעם מפני שהוא נזק שאינו ניכר. א"כ גם בנידו"ד הוי היזק שאינו ניכר והוא יהיה פטור. [אני לא אכנס במסגרת זו לדברי הי"ש"ש (ב"ק פ"ט ס' כ) שכותב שדין של הרי שלך לפניך בחמץ שעבר עליו הפסח הוא דוקא בגזלן אבל בשומר לא יכול לומר זאת, יש ליישב אבל אין כאן מקומו]

כמו כן יתכן שיש צד נוסף לפטור את השליח שכן ראיתי בשערי תשובה (או"ח, תמו, סק"ג) שמביא מחלוקת אחרונים האם הויסקי נקרא חמץ גמור או לא, דדעת החכם צבי (ס' כ) שויסקי הוא חמץ גמור, ובשו"ת פני יהושע המובא בשו"ת בית אפרים (ס' מח) שסובר דהוי זיעה בעלמא, ויש סוברים דהוי חמץ נוקשה ואסור רק מדרבנן. ובמשנ"ב (שם, סק"ד) כתב שהסכימו האחרונים דהוי חמץ גמור וגרע מתערובת חמץ ואפי' אם נעשה משמרי שיכר. ולכאורה יוצא שלפי המשנ"ב יצטרך לשרוף את החמץ ונחייב את השליח בהפסד.

אולם עדיין יהיה שייך לפטור את השליח שכן, השליח יכול לומר קים לי כדעות שהוא חמץ נוקשה או שהוא זיעה בעלמא ולא חמץ גמור כמ"ש המשנ"ב, והשליח יפטר מתשלום. מה גם שברוב ככל השטרות של מכירת חמץ לגוי כתוב שבית הדין מוכר גם את החמץ של מי שלא בא לפני ביה"ד והנוסח שמופיע בשטרות הוא כזה "גם מאחוני בני ישראל ששכחו למכור חמצם אנו מוכרים לקונה הנ"ל מדין זכין מאדם שלא בפניו". דין זה הוא מדין זכין מאדם שלא בפניו, ואין זה זכין לאדם שלא בפניו, ובדבר זה האריכו האחרונים האם זה מועיל יעוין בקצוה"ח (חו"מ ס' רמג, ח) ושו"ת באר יצחק (ספקטור, או"ח ס' א).

על כן לכאורה בחמץ גמור קשה לסמוך על מכירה כזו, אבל אם זה חמץ נוקשה או כמו שחלק מהפוסקים אומרים שויסקי זה זיעה בעלמא יתכן והיה אפשר לסמוך על דין זכין זאת ועוד בל נשכח ששמעון בעל אוסף בקבוקי הויסקי עשה ביטול חמץ כמו כל יהודי רק שהוא מינה את ראובן כשליח ושהשליח שכח למכור, ועל כגון דא יש לסמוך על נוסח השטר הכללי. וכך ראיתי שהעלה בשיעורי הגר"י רוזנטל (עמוד 128) שאפשר לסמוך על נוסח השטרות הכללי בסוג של חמץ כזה, וכן העלה בספר ברכת יצחק (ברכה, על הלכות המועדים עמוד קד סעיף ז). ויעוין עוד בשו"ת שביבי אש (שטרן, ח"ג ס' כה).

מסקנה: קשה לחייב את השליח בתשלום על "הנזק", מה גם שאין כאן נזק כי אפשר בדיעבד לסמוך על השטר של הרבנות הראשית שכותבים שהם מוכרים את החמץ של אנשים שלא מכרו חמץ וכן ישנם עוד צדדי היתר לאוסף בקבוקי הויסקי וכדכתבינא.

כן נראה לפי קוצ"ד וצווי"ם וימ"ן עבד לאל עליון אני יגאל אלון.

ניתן להם, כמה שהמצרים היו שטופים בעריות, בעם ישראל לא היה אחד דומה להם, ולמה? הם נלחמו, כל אחד צעק בלבו: 'אתם לא תעשו אתנו גויים, אנו נלחם על זה'. גם אם יהודי הייתה לו מחשבה הקרובה להיות כמו גוי, כח ההתנגדות עזר לו להתגבר על הרצון שבו. על כן, בהיות עם ישראל במצרים היה באמתחתם כח עזר רב לשמור על קדושת היהודי, אלא שהסכנה הגדולה הייתה כאשר יכוח ההתנגדות אזל, בזמן שהאיום נעלם, כאשר יצאו ממצרים ובעיקר החשש היה כאשר התיישבו בארץ ישראל בשלווה שאז נאמר לכל אחד: 'החיים שלך, תעשה מה שאתה רוצה, אף אחד אינו אומר לך מה לעשות, אתה אדון לעצמך!' אז במצב שכזה ה' ירחם, סכנה קרובה לבוא. אדם יושב בארץ ישראל תחת גפנו ותאנתו, מביט אל מעשה ארץ כנען מה הם עושים ואז אומר לעצמו: 'למה לא? אני בוחר לנסות להיות כמוהם, אף אחד לא משכנע אותי לכך, זה אני שמחליט'. כך מחמת חוסר הכפייה עליו הוא יכול ליפול ולהיכשל הרבה יותר בקלות, ואף במעשים חמורים ביותר.

כאשר טוב ונעים אין את הכח של 'האגו', אין למי לעשות 'פרנציפ', אין למי לומר: 'דווקא אני לא יעשה כך!' אז הסכנה קרובה ביותר.

לכן, הגם שראה הקב"ה את עם ישראל צאן קדושים נשמר במצרים מכל דבר ערווה, כאשר יצאו ממצרים עמד וציווה אותם על העריות ואף על החמורים ביותר.

זהו ההבדל בין רגע לפני יום הכיפורים, לבין רגע אחרי יום הכיפורים. לפני יום כיפור אדם מרגיש מלא עבירות, מאויים, הוא נלחם לא לחטוא, הוא לא רוצה לתת ליצר הרע את הצ'אנס להפיל אותו, הוא מתנגד אליו בכל תוקף. אלא, שאחר שהוא ניצח אותו, אחר שהתעורר השכמם בבוקר, לארבעים יום של סליחות וידיים ולכסוף חתם את הימים הנוראים ביום הכפורים הקדוש, אומר לעצמו: 'זהו נצחתי אותי! עכשיו, אני יעשה מה שאני רוצה. הוא לא יאמר לי מה לעשות, אלא אני אחליט מה לעשות!' אז כאשר אדם חושב שהוא ניצח את המערכה שהוא נמצא בפסגת ההר אז דווקא הנפילה שלו ליפול לבאר שחת מסוכנת יותר.

ומכאן נעורר את עצמינו להפעיל את כח ההתנגדות תדיר. חובה לזכור, היצר הרע אורב לנו בכל עת וכמאמר החובות הלבבות: - 'אתה ישן לו והוא ער לך' הוא מוכן לתת לנו הרבה דברים נעימים רק כדי שנרדם וניפול, והוא מחכה שניפול וניכשל, ממתין ומצפה לגרום לנו לאקר לתפילה, לזלזל בשבת, בתלמוד תורה, הוא מתחבא מאחורה בתוך העייפות של ששת ימי המעשה, בתוך הדברים הנעימים, כאילו הוא לא נמצא, אבל אנו יודעים שהוא נמצא וכשאחד נופל הוא שמה ומאושר עד השמים. לכן, אנחנו חייבים לעשות לו 'פרנציפ' אתה מבקש שניפול הא... אנחנו לא נשמע לך, לא ניתן לך את ההזדמנות להפיל אותנו. כח התנגדות זה צריכים לשמור עליו כל החיים, כי כל חיינו הוא הוא מחפש את מפלתנו.

מאיך גיסא - צריך להישמר לא להפעיל את כח 'פרנציפ' במקומות אחרים. כאשר ראינו את החבר עושה איסור, מעשה שאינו הגון, אזי התורה מבקשת מאתנו: 'הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא' תן לו תוכחה, אבל לא רק כדי להראות לו שהוא טועה, אלא כדי שהוא יהיה מסוגל לקבל ממך ולשנות את התנהגותו. לצורך כך, הישמר בכל מאודך לא להפעיל את 'כח ההתנגדות' שבו, ברגע שתפגין כוחניות: 'לא עושים מעשה כזה, לא אוכלים בלי לברך, רק אנשים חסרי לב עושים כן'. או ניסיון השתלטות: 'כשאתה עושה דברים בלי לשאול, אתה בדרך כלל טועה, תתייעץ אתי אני אדריך אותך היטב'. אזי במשפטים תמימים כאלה כאשר הביקורת השלילית חבויה בהם אזי, הוא יעשה לך דווקא, הוא לעולם לא יקבל.

לכך התורה מבקשת 'הוכח תוכיח' אבל 'אל תשא עליו חטא' אל תוציא אותו לא בסדר, תמיד תשאיר לו פתח מילוט שלא יתבייש, כך הוא יצור את כח ההתנגדות ודברך קרובים להישמע ולהתקבל על לב.

הקב"ה יזכנו להשתמש בכל כוחותנו לעבודתו - אמן!

ושלפי זה הוא הדין לגלח במקום המכה. וכן משמע עוד משאר ראיותיו של המגן אברהם שציון לסימן תקלו סעיף ג דמקיון דם לבהמה ואין מונעין ממנה כל רפואה ואפילו אם יש בה מלאכה, ומוכח שהקזת דם מותר אף שאין פיקוח נפש, ודי בצורך אמיתי כרפואת הבהמה.

וכן משמע ממה שכתב לעיין בבית יוסף סימן תקלב, וכוונתו למה שכתב הבית יוסף שם בשם התוספות (מו"ק יח. ד"ה ובגנוסטר') דהטובלת לנידתה מותרת ליטול ציפרניה היא בעצמה ללא שינוי דלא גרע מהעברת שיער של בית השחי ובית הערוה דשרי (בסוף סימן תקמו) וכן כתב סמ"ק עכ"ל הבית יוסף, ומשמע דההיתר הוא משום שהוא צורך ממשי כמו ליל טבילה, ודימו זאת התוספות להעברת שיער הגוף בגשים שהתירו משום שהוא צורך רב.

ואכן בכף החיים אף שפסק באות מא כהמגן אברהם שמותר להעביר שיער הגוף במקום המכה, בכל זאת כתב באות ד אין מגלחין במועד אחד שיער הראש ואחד כל שיער שבו וציון לתוספות מו"ק יד. ד"ה ומנודה, וספר פתחי עולם אות ב.

ובשמירת שבת כהלכתה חלק ב פרק ס הערה קח כתב דיש לפסוק כהמגן אברהם להתיר גילוח הגוף במקום צורך והשיג על כף החיים שאסר גילוח הגוף ושראייתו מהתוספות אינה ראייה דהם הוסיפו לאסור לא רק שיער הזקן אלא גם שיער הראש ולא דיברו משיער הגוף כלל.

והנה מלבד מה שגם כף החיים מודה להתיר גילוח הגוף במקום צורך וכהמגן אברהם וכפי שצינתי, הנה זה לשון התוספות: 'ושמא לא קאי טעמא בגמרא אלא אשארא אבל גילוח של כל ראשו אסור משום מלאכה וכו' ולשון "אשארא" משמע כל שאר מקומות הגוף שיש בהם שיער, ולא קאי אזקן בלבד.

וכן פסק בחזון עובדיה בהלכות חול המועד הלכה כג: ואין מגלחים בחול המועד אחד ראשו ואחד כל שיער שבו, ע"ש.

הלכה למסקנה: איסור גילוח בחול המועד הוא בכל מקומות שיער שיש בגוף, אולם במקום צורך אמיתי כגון גילוח במקום המכה וכדומה יש להקל.

ולענין ימי הספירה בוודאי שהאיסור הוא בכל הגוף שהרי טעם האיסור הוא מדין אבילות ובשולחן ערוך יורה דעה סימן שצ סעיף א בדיני אבילות כתב: אבל אסור לגלח שערו, אחד שער ראשו ואחד שער זקנו ואחד כל שיער שבו ואפילו של בית הסתרים וכו'.

בברכה
אלון בן שבת

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים



בית ההוראה
קו ההלכה

כתר הוראה

efrdt · 052-7164398

רבני הקו נותנים מענה
לכל חלקי הארץ
ואזור בנימין בפרט

בית ההוראה נותן
מענה הלכתי ויעוץ רפואי
בדיני טהרת המשפחה

על פי פסקי מרן הגאון
רבינו **עובדיה יוסף** זצ"ל
ובנו ממשיך דרכו הראשון
לציון הרב **יצחק יוסף** שליט"א

ברכה
קו ההלכה כתר תורה

חייגו במשך כל שעות היום
02-5408030



שור המצאה מן המזרח הרב יוסף חיים בן שבת

הרב שלמה אליעזר אלפנדרי

הרב שלמה אליעזר אלפנדרי, ידוע בכינוי "הסבא קדישא" היה רב, פוסק ומקובל, רבה הראשי של דמשק ולאחר מכן של צפת ומגדולי התורה הבולטים בדורו. נולד באיסטנבול אז בירת האימפריה העות'מאנית, לרבי אהרן מרבני העיר ולחנה, כנצר למשפחת רבנים שעל פי המסורת מיוחסת עד לבצלאל בן אורי משבט יהודה. עוד בנעוריו התכתב עם גדולי דורו; רבי עקיבא איגר וחתנו רבי משה סופר החת"ם סופר, במשא ומתן הלכתי.

מספר שנים לאחר נישואיו, החל רבי שלמה אליעזר לאסוף אל ביתו יתומים צעירים ושימש להם כאומן. לאחמ"כ נבחר על ידי קהילת דמשק ובהסכמת הפחה כרב הראשי, הראב"ד והחכם באשי של דמשק והמחוז, משרה בה נשא במשך עשרים שנה, עד לאחר מלחמת העולם הראשונה. בשנת ה'תרע"ז, עקב מחלוקת שפרצה בקהילה היהודית בצפת, נקרא הרב אלפנדרי להשכין שלום בין הפלגים הניצים. מאחר שעלה לארץ ישראל החליט שלא לצאת יותר מגבולותיה. בעקבות זאת התבקש על ידי הקהילה הצפתית ליטול את שרביט הרבנות, תפקיד בו שימש במשך שנים ספורות ובתחילת שנות העשרים של המאה ה-20 עלה להתיישב בירושלים, שם ישב בביתו בעיר החדשה ברחוב הקרוי כיום על שמו, עד לפטירתו. (סמוך לישיבת פורת יוסף גאולה) הנהגתו; ה"סבא קדישא" נודע בחריפותו ועמקותו, דרכו בפסיקה היא לשלב את דברי הראשונים עם הכרעותיהם של בעלי הקבלה מבית מדרשם של האר"י והרש"י, אולם הוא לא היסס לחדש פסקים גם כנגד פסיקות הלכתיות של פוסקים שקדמו לו בשנים. תקיפותו וקנאותו לדבר ה' היו לשם דבר, ובעת מגוריו בירושלים הייתה הכניסה לביתו מיועדת רק לקבוצה קטנה של תלמידי חכמים שנבחרו על ידו בקפידה.

בחג הסוכות, נהגו רבים מבני ירושלים לעלות לרגל לביתו. נוהג זה, הדריך את מנוחתו מאחר שהדבר ביטלו מלימודו. לשם כך, קבע הרב שעה מסוימת בכל יום מימי חול המועד לקבל קהל, ומשהסתיימה נעל את דלת סוכתו והמשיך בלימודו. בהזדמנות הגיע אליו הרב יוסף חיים זוננפלד, לאחר שתמיה שעת קבלתו הקהל, אולם קול לימודו של "הסבא קדישא" הדהד בחוץ, ר' יוסף חיים דפק על הדלת כמה פעמים, אך הרב אלפנדרי שטט לא שמע את הדפיקות מאחר שהיה שקוע בלימוד. למחרת הגיע הרב זוננפלד בשעה היעודה, ושאל את הרב אלפנדרי: "מדוע לא ענה כבודו לדפיקותי על דלת סוכתו?" – נענה ה"סבא קדישא" בתקיפות: "הלא גם אני דופק ודופק לפעמים בכותל למען חולי ישראל ולא עונים לי!"

בליל פסח שינה ה"סבא קדישא" ממנהגו. הוא החל מוקדם בעריכת ליל הסדר וסיים אותו בזריזות, לאחר מכן הורה לפתוח את דלתות ביתו, על מנת שכל המעוניין לשאול שאלה הלכתיות, ויכול להיכנס ללא חשש, ורק בשעת ליל מאוחרת המשיך לשבת ולעסוק בסיפור יציאת מצרים עד התפילה. הוא הסביר את מנהגו זה בכך, שרבים נמנעים מלשאל שאלות הלכתיות המתעוררות במהלך הלילה, מאחר שמורי ההוראה והרבנים טרודים במצוות החג, או נמנעים מלפסוק הלכה כיון ששתו יין, "לכן, פותח אני את דלתות ביתי בלילה זה, על מנת שכל מי שרוצה לשאול דבר הלכה יוכל לעשות זאת".

הרב אלפנדרי נמנה עם גדולי המתנגדים לצינונות, כמו גם לתנועת המזרחי ואגודת ישראל. נותרו מספר מכתבים שלו כנגד התנועה הציונית, וחתירתו מתנוסת על כמה אגרות ומנשרים כנגד הועד הלאומי וכנגד חילולי שבת ופראות שונות ביהדות, בארץ ישראל של אותה תקופה. מסופר כי כאשר ביקר בביתו האדמו"ר רבי חיים אלעזר שפירא רבה של מונקאטש, התלונן הוא בפני ה"סבא קדישא", כי חתנו הרב ברוך רבינוביץ מעשן המון ומתקרב בדעותיו לחוגי ה'מזרחי', נענה הרב אלפנדרי בחיך: "העישון טוב לעיון, וה'מזרחי' בר-מינהון". יחד עם זאת עמד בקשרי ידידות עם הרב צבי פסח פרנק, אף שהרב פרנק היה ממייסדי הרבנות הראשית וחבר במועצת הרבנות הראשית.

עמד בקשרים עם כל גדולי דורו, שקבלו את דעתו ללא עוררין. על פי עצתו, זנח רבי ישראל מאיר הכהן בעל ה"חפץ חיים", את תוכניתו לעלות לארץ ישראל. בהזדמנות כאשר שהה ה"סבא קדישא" בבית החולים שערי צדק, נכנס הרב חיים זוננפלד כדי לבקרו. בתום הביקור התיישב הרב זוננפלד על הרצפה על מנת שהרב אלפנדרי יוכל להניח את ידיו על ראשו ולברכו.

למרות שזכה לזקנה מופלגת, כושרו הגופני היה כשל אדם צעיר והוא צעד על רגליו ללא סיוע, עד זמן קצר לפני פטירתו. כמו כן מעולם לא נזקק למשקפי קריאה, למרות שלמד מספרים ישינים המודפסים בכתב קטן וכתב פסקי הלכות וחידושים עד יומו האחרון.

אחרית ימיו; את ליל הסדר האחרון של חייו, ניהל ה"סבא קדישא" עד לתפילת "ותיקין", ואף קיבל קהל לשאלות הלכתיות כמנהגו כל השנים. ימים ספורים לאחר חג הפסח, החלו מקורביו להבחין בחולשתו, אולם הוא המשיך בסדר יומו הקבוע שכלל תיקון חצות, תפילת "ותיקין", לימוד יומי, מסירת שיעורים לתלמידיו בהלכה ובתורת הנסתר, וכתובת תשובות להלכה לשואלים מרחבי העולם.

בליל כ"ב באייר ה'תר"ץ, לאחר אמירת "תיקון חצות", כתב את תשובתו ההלכתית האחרונה ואחת מהארוכות שבין תשובותיו. בבקרו של יום, לאחר עלות השחר הניח הרב אלפנדרי תפילין וקרא קריאת שמע ומיד בסיומה, עוד בטרם הספיק להתחיל בתפילת שחרית, נפטר על כסאו כשהוא מעוטר בטליתו ותפיליו, והוא בן כמאה ושמונה.

חלק מפסיקותיו ההלכתיות בארבעת חלקי השולחן ערוך, נדפסו לאחר פטירתו בשו"ת מהרשי"א אלפנדרי. כתביו האחרים בקבלה ובסוגיות הש"ס, נותרו בכתב יד.

מתלמידיו ומקורביו; הרב דוד לניאדו. הרב חיים שאול הכהן דוויק. הרב יעקב חיים סופר מחבר הספר "כף החיים". הרב יוסף חיים זוננפלד, רבה של העדה החרדית. האדמו"ר ממונקאטש הרב חיים אלעזר שפירא בעל "מנחת אלעזר", שבא לארץ ישראל כדי לפגוש בו בשנת ה'תר"ץ. הרב עובדיה הדאיה ראש ישיבת פורת יוסף. הרב יצחק נסים. הרב ישעיהו אשר זעליג מרגליות ממקובלי ירושלים.